

कोभिड १९ खोपको कममा निस्कने फोहर व्यवस्थापन विधि

१. हाल जम्मा भएका सेप्टी बक्स तथा भाइलहरुको व्यवस्थापन

(क) काठमाण्डौं उपत्यका र प्रादेशिक राजधानीमा

- यदी खोप केन्द्र स्वास्थ्य संस्थामा नभइ अन्य स्थानमा भएमा उक्त जम्मा भएका सेप्टिबक्सहरुलाई नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा वा स्वास्थ्य कार्यालयमा लगि दिने ।
- स्वास्थ्य संस्था / स्वास्थ्य कार्यालयहरुले प्राप्त भएका सेप्टिबक्सहरुको अभिलेख राखी प्राप्त सेप्टिबक्सहरुको सुरक्षित स्थानमा छुट्टै भण्डारण गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरुमा जम्मा भएका सेप्टिबक्सहरु अटोक्लेव , माईक्रोवेव जस्ता उपकरण उपलब्ध भएमा त्यहि निर्मलिकरण गर्ने । त्यहा त्यस प्रकारका उपकरणहरु नभएको खण्डमा फोहरलाई निर्मलीकरण गर्ने व्यवस्था भएको नजिकैको अस्पतालहरुमा सुरक्षित सँग ढुवानी गर्ने । यसको ढुवानीको जिम्मा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था / स्वास्थ्य कार्यालयहरुको हुनेछ । सम्भव भएसम्म परिमाण हेरी कम्तिमा त्रैमासिक रुपमा यसको सुरक्षीत ढुवानी गर्ने ।
- सिरिन्जलाई निर्मलिकरण पश्चात निडिल कटरले निडिल काटी पुनः चक्रियमा पठाउने व्यवस्था मिलाउने ।

(ख) जिल्ला अस्पतालहरुमा

- यदी खोप केन्द्र स्वास्थ्य संस्थामा नभइ अन्य स्थानमा भएमा उक्त स्थानमा जम्मा भएका सेप्टिबक्सहरुलाई सुरक्षित तरिकाले ढुवानी गरि निर्मलीकरण गर्ने व्यवस्था भएको नजिकैको स्वास्थ्य संस्थामा लगी जिम्मा दिने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरुले प्राप्त भएका सेप्टिबक्सहरुको अभिलेख राखी प्राप्त सेप्टिबक्सहरुको छुट्टै सुरक्षित स्थानमा भण्डारण गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरुमा जम्मा भएका सेप्टिबक्सहरु अटोक्लेव , माईक्रोवेव जस्ता उपकरण उपलब्ध भएमा त्यहि निर्मलिकरण गर्ने । त्यहा त्यस प्रकारका उपकरणहरु नभएको खण्डमा फोहरलाई निर्मलीकरण गर्ने व्यवस्था भएको नजिकैको अस्पतालहरुमा सुरक्षित सँग ढुवानी गर्ने । यसको ढुवानीको जिम्मा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको हुनेछ । सम्भव भएसम्म परिमाण हेरी कम्तिमा त्रैमासिक रुपमा यसको सुरक्षीत ढुवानी गर्ने ।

- सिरिन्जलाई निर्मलिकरण पश्चात निडिल कटरले निडिल काटी पुनः चक्रियमा पठाउने व्यवस्था मिलाउने ।
- पुनः चक्रियमा पठाउन नसकिएको अवस्थामा मात्र उक्त स्वास्थ्य संस्था भित्रनै धारिलो फोहर गाड्ने (सेफिट कंक्रीट भल्ट) खाल्डोमा बिसर्जन गर्न सकिन्छ ।

२. फोहरको प्रकृति अनुसारको व्यवस्थापन प्रक्रिया

१) साधारण फोहर (प्लाष्टिक, कागज, सिरिन्जका खोल आदी)

- फोहरको श्रोतमै छुट्टै संकलन गर्ने
- पुनः चक्रिय गर्न मिल्ने लाई पुनः चक्रियमा पठाउने वा नगरपालिकाको फोहरमा बिसर्जन गर्ने ।

२) संक्रमित फोहर (मास्क, रगत लागेका कटन, आदी)

- फोहरको श्रोतमै छुट्टै रातो रंगको र संक्रमित भनी लेबल गरिएको बिनमा संकलन गर्ने
- अटोक्लेभ वा माइक्रोवेभ वा फ्रिक्सन हिट जस्ता वातावरण मैत्री Non –burn प्रविधी बाट उपचार गरी निर्मलिकरण पश्चात नगरपालिकाको फोहरमा बिसर्जन गर्ने वा पुनः चक्रिय गर्न मिल्ने लाई पुनः चक्रियमा पठाउने
- यदि नगरपालिकाको फोहर बिसर्जन गर्ने प्रणाली नभएको खण्डमा स्वास्थ्य संस्था भित्रनै फोहर गाड्ने खाल्डो खनी पुर्ने (अनुसूची १)

३) धारिला फोहर (सिरिन्जका निडिल, फुटेको शिशा आदी)

- श्रोतमानै निडिल नष्ट गर्ने निडिल कटरको व्यवस्था गर्ने
- निडिल कटरको व्यवस्था नभएको खण्डमा मात्र नकाटिएका सिरिन्ज सेफिटबक्समा सन्कलन गर्ने
- निडिल वा अन्य धारिला फोहरहरूलाई छुट्टै नछेडिने बिनमा वा सेफिटबक्स राखी धारिला फोहर भनी लेबल गर्ने
- छुटाइएका फोहरलाई अटोक्लेभ वा माइक्रोवेभ वा फ्रिक्सन हिट जस्ता प्रविधिको प्रयोग गरी निर्मलिकरण गर्ने

- प्लाष्टिकका भागलाई (परिमाण हेरी धातु र शिशा समेत) निर्मलिकरण पश्चात पुनः चक्रियमा पठाउन सकिन्छ
- अन्य धारिला फोहरलाई निर्मलिकरण पश्चात धारिलो फोहर गाड्ने खाल्डोमा (**अनुसूची १**) वा इन्क्यापसुलेसन (अनुसूची ३) गरी ल्यान्डफिलमा बिसर्जन गर्न सकिन्छ

४) प्रयोग भएका भाइलहरु

- प्रयोग भएका भाइलहरुलाई छुट्टै प्लास्टिकको थैलिमा / भोलामा संकलन गरी राष्ट्रिय निर्देशिका अनुरूप कम्तिमा एक महिना राख्ने ।
- प्रयोग भएका भायलहरुबाट सामान्यतया सन्क्रमणको डर हुँदैन र यसलाई सामान्य फोहोर सरह व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ । तर तेस्ता भायलहरु को गलत प्रयोग हुन नदिन भाइलमा राखिएको लेबल हटाउनु पर्दछ ।
- निश्चित समय पछाडी साधारण फोहर सरह पुनःचक्रियमा वा नगरपालिको फोहर बिसर्जन प्रणालीमा पठाइ बिसर्जन गर्न सकिन्छ ।

३. योजना

अल्पकालिन योजना:

- जम्मा भएका फोहरलाई, सम्बन्धित पालिका र स्वास्थ्य कार्यालय सँग समन्वय गरी अटोक्लेभ वा माइक्रोवेभ जस्ता वातावरण मैत्री **Non –burn** प्रविधी बाट निर्मलीकरण गर्ने व्यवस्था भएको अस्पतालहरुमा सुरक्षित सँग ढुवानी गरी निर्मलीकरण गर्ने ।

मध्यकालिन योजना:

- अबको खोप सेसनको क्रममा निस्कन सक्ने फोहरहरुको अवस्था तथा बिसर्जन अभ्यासहरुको आधारमा फोहोर लेखा जोखा (Assessment) गरी सुधार कार्य योजना तयार गरी लागु गर्ने ।

दिर्घकालिन योजना:

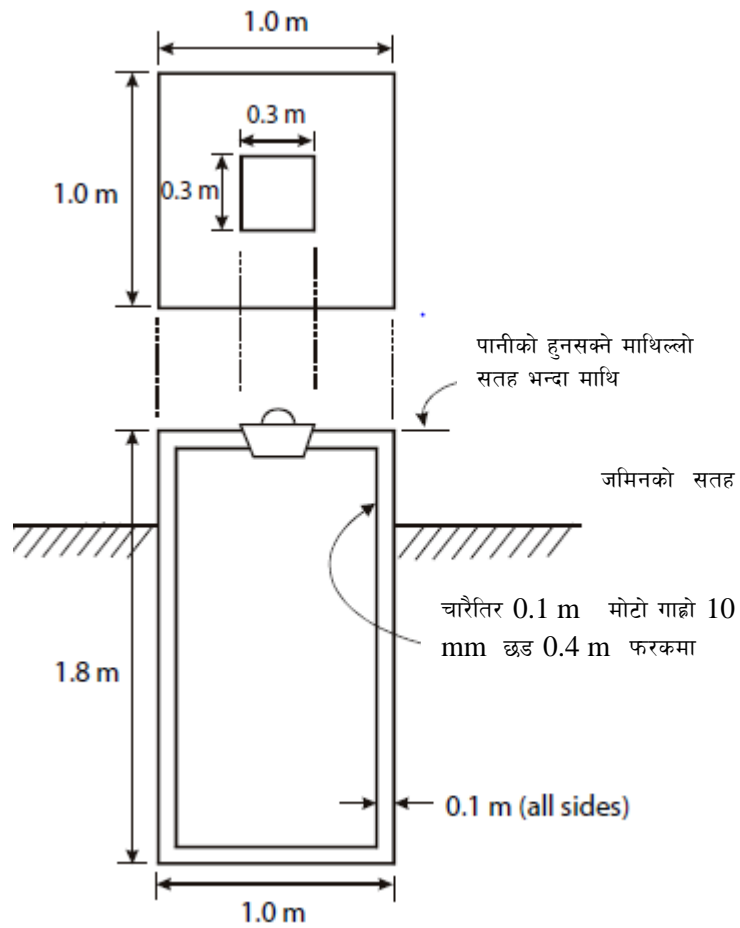
- सम्पूर्ण खोप केन्द्रहरुमा निडिल कटरको व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने ।

- सम्पूर्ण साना तथा ठुला स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आवश्यकता अनुसार फोहरको निर्मलिकरण गर्न अटोक्लेभ वा माइक्रोवेभ जस्ता वातावरण मैत्री Non –burn प्रविधीबाट निर्मलीकरण गर्ने व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्था भन्दा बहिर भएका खोपको कार्यक्रम पश्चात उक्त फोहरहरुलाई पुनः स्वास्थ्य संस्थासम्म सुरक्षित ढुवानी सुनिश्चित गर्ने ।

४. समन्वय,सहकार्य तथा स्रोत परिचालन:

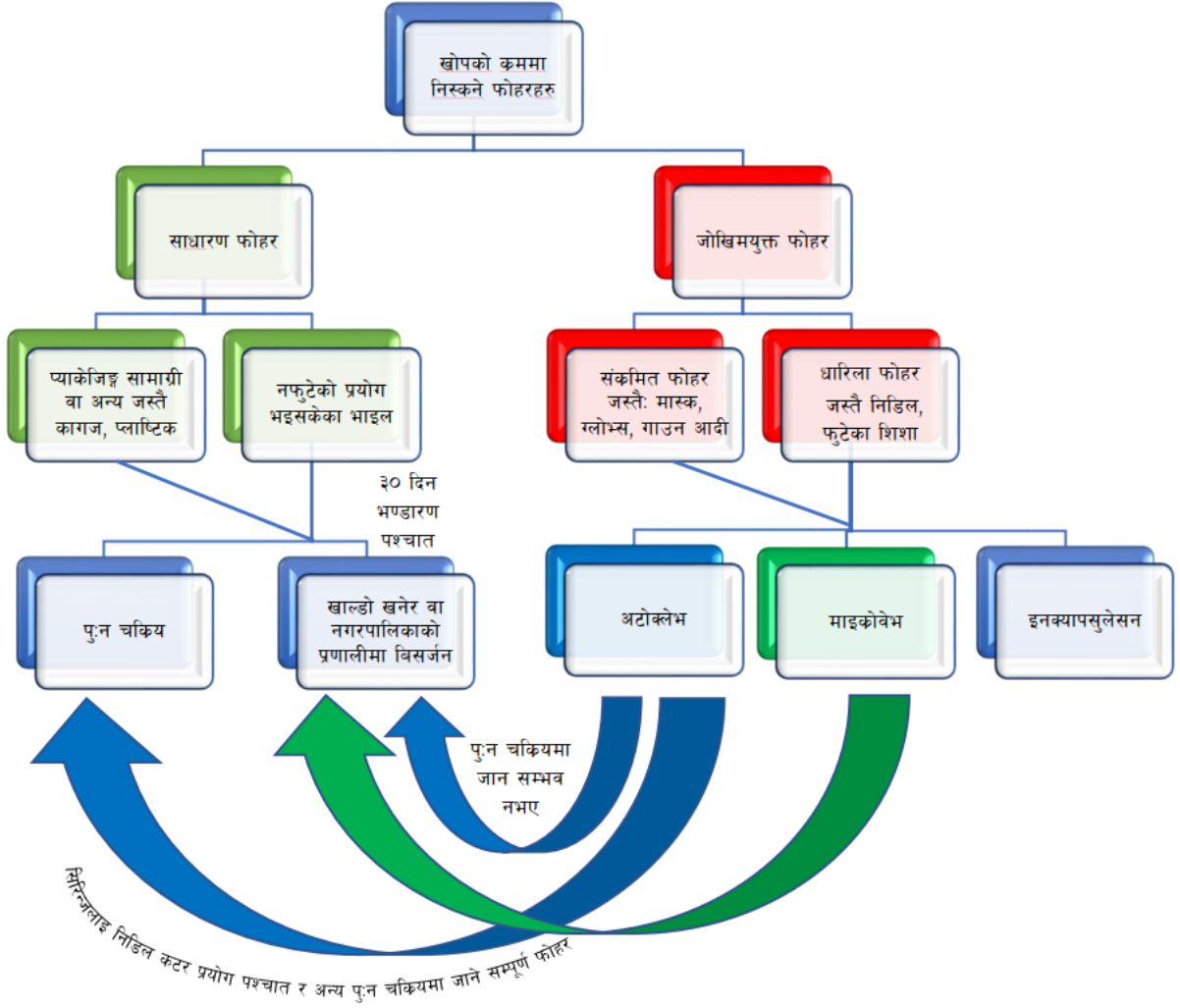
- स्थानिय तहले स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैलाको व्यवस्थापनको लागी आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- संघिय एवं प्रदेश सरकारले उक्त व्यवस्थापनको लागी आवश्यक स्रोत साधन जुटाउने
- विकाश साभेदार निकायहरुले प्राविधिक एवं उपकरण सहयोग गर्ने ।
- परिवार कल्याण महाशाखाले कोभिड १९को खोप कार्ययोजना तयार गर्दा फोहरमैला ढुवानी तथा व्यवस्थापनको लागी आवश्यक पर्ने श्रोत साधनको सुनिश्चित गर्ने ।
- कोभिड १९ को खोप कार्यक्रमका सन्दर्भमा निस्कने सम्पूर्ण फोहर व्यवस्थापनको लागी सहजीकरणका साथै अनुगमन वातावरणिय स्वास्थ्य तथा स्वास्थ्य जन्य फोहर व्यवस्थापन शाखाले गर्ने ।

अनुसूची १: धारिलो फोहर गाड्ने खाल्डोको नमुना

चित्र १ : धारिलो फोहर गाड्ने खाल्डो

अनुसूची २: कोभिड १९ खोप प्रदान गर्ने क्रममा निस्कने फोहर र सोको व्यवस्थापन

अनुसूची २ : धारिला फोहरहरु इनक्यापसुलेसन विधि

धारिला फोहरहरु (निडिल, ब्लेड, फुटेका शिशाहरु) निर्मलिकरण पश्चात विसर्जन गर्न सेप्टी कन्क्रिट भल्ट वा इनक्यापसुलेशन विधिद्वारा गर्न सकिन्छ ।

१) इनक्यापसुलेशन गर्ने कर्मचारीले आफ्नो सुरक्षाको लागी व्यक्तिगत सुरक्षाका सामाग्रीहरु लगाएर काम गर्नु पर्दछ ।

२) यसको लागी नचुहिने वा नछेडिने कन्टेनर र आवश्यक बालुवा, गिट्टि र सिमेन्टको मसला तयार गर्नु पर्दछ ।

३) धारिला फोहोरलाई उपलब्ध कन्टेनरमा ३ भाग भरिने गरी हालेपछि नहल्लियोस भनेर बालुवा गिट्टि र सिमेन्टको मसला हालेर भरी बनाउनु पर्दछ ।

४) कन्टेनर टम्म भरिएर हालेका वस्तु सुकेपछि मुख बन्द गरेर सुरक्षित रुपमा विसर्जन गर्नु पर्दछ ।

यी इनक्यापसुलेशन गरिएको कन्टेनरहरुलाई हामीले पार्क वा विश्रामस्थलमा बस्न मिल्ने गरी पनि प्रयोग गर्न सक्छौं । वा ल्याण्डफील साइटमा पनि विसर्जन गर्न सकिन्छ ।

५) धारिला फोहर गाड्ने खाडललाई पनि ४ भागको ३ भाग भरिएर पश्चात बालुवा गिट्टि र सिमेन्टको मसला हालेर भरी बनाइ इनक्यापसुलेट गर्न सकिन्छ ।